

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра психології та
соціальної роботи

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ІГРАШОК ДЛЯ
ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ»**

Виконала:

студентка групи ПС-22

Чучман Руслана Василівна

Перевірив:

к.психол.н., доцент

Гірняк А.Н.

Тернопіль – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ	6
1.1. Загальна характеристика психічного розвитку дітей раннього віку	6
1.2. Роль іграшки у психічному розвитку дітей раннього віку	10
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ІГРАШОК ДЛЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ	15
2.1. Види іграшок для дітей раннього віку та вимоги до їх використання	15
2.2. Психологічні рекомендації батькам і вихователям щодо підбору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку.....	24
Висновки до розділу 2	32
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	35
ДОДАТКИ	38

ВСТУП

Актуальність проблеми. Серед розмаїття предметів, що оточують дитину з перших днів життя, особливе місце посідають іграшки. Вони для неї є узагальненими матеріальними та етичними еталонами предметного світу, засобом передачі культурного досвіду поколінь, носіями тих способів дії, які малюк має засвоїти в певному віці. У системі педагогічних засобів впливу на дитину іграшки відіграють самостійну роль. Проте випадковий підбір не дає бажаного ефекту від їх використання. Лише за умови системного підходу до формування асортименту іграшок для певної вікової групи вони стають повноцінним компонентом предметного розвивального оточення дитини.

Визначальним, системотворчим чинником формування асортименту іграшок є ігрова діяльність дитини раннього віку, зміст якої змінюється в процесі її розвитку. У ранньому віці предметно–ігрова, ознайомлювальна діяльність з часом переходить у відображувальну діяльність, а потім – у сюжетно–відображувальну. Остання на початку раннього дитинства створює передумови для виникнення сюжетно–рольової гри і, відповідно, змінюється функція іграшки чи іншого ігрового предмета. Спочатку дитину раннього віку цікавить сам предмет, потім його особливості, співвідношення з іншими предметами. Згодом малюка вже цікавить не сама дія з предметом, а її результат. На цьому етапі іграшка є засобом дії. На початку другого року життя діти починають розуміти призначення предметів.

Відомо, що іграшки впливають на розвиток пізнавальної, емоційної сфер особистості, її творчих здібностей, сприяють активізації творчо–продуктивної діяльності. На підставі поліфункціонального характеру іграшки було виділено окремі функції використання її як засобу формування творчої активності дитини раннього віку: евристичну, аксіологічну, культурологічну, навчальну, розвиваючу, виховну, інформаційну, мотиваційну, сенсорну та ін. Іграшки мають стимулювати виникнення ігрових цілей та способів дії, притаманних наступному, вищому етапу розвитку ігрової діяльності.

Водночас властивості та якості дитячих іграшок мають бути близькі і доступні дитині певного віку.

Аналіз науково-педагогічних досліджень свідчить, що дитячій грі та іграшці відведено важливе місце у виховному процесі сучасних дошкільних закладів (Е. Горунович, А. Грибовська, Г. Вишнева, Р. Калістрова, Л. Артемова, О. Батухтіна, А. Грабовська, Л. Калуська, Л. Сірченко та ін.). Однак поза увагою залишилися методичні аспекти вибору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку. Дослідження психологічних особливостей вибору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку є важливою проблемою. Це й зумовило вибір теми курсової роботи.

Об'єктом дослідження є теоретичні і практичні аспекти використання іграшок для дітей раннього віку.

Предмет дослідження – особливості вибору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку.

Мета дослідження – обґрунтувати психологічні особливості вибору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку.

Завдання дослідження:

1. Розкрити зміст психічного розвитку дітей раннього віку.
2. Вивчити роль іграшки у психічному розвитку дітей раннього віку.
3. Охарактеризувати види іграшок для дітей раннього віку.
4. Обґрунтувати психологічні рекомендації батькам і вихователям щодо підбору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку.

Методи дослідження: аналіз, синтез, класифікація, систематизація та узагальнення даних науково-психологічної літератури, вивчення, узагальнення та систематизація досвіду роботи практичних психологів ДНЗ, теоретичне узагальнення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

1.1. Загальна характеристика психічного розвитку дітей раннього віку

Ранній вік охоплює період від 1 до 3 років і є одним із ключових у житті дитини. Він характеризується новою соціальною ситуацією розвитку, оскільки на цьому етапі вікового розвитку провідною стає предметно–маніпулятивна діяльність, яка замінює емоційне спілкування з дорослим (провідну діяльність раннього віку), виникають важливі новоутворення.

Особливе значення вікового розвитку на етапі раннього дитячого віку полягає в тому, що він пов'язаний із ходьбою. Здатність до переміщення, як фізичне надбання, має значні наслідки. Завдяки їй дитина раннього віку починає вільніше та самостійніше спілкуватися із зовнішнім оточенням. Ходьба розвиває вміння дитини орієнтуватися в просторі, розширює можливості для ознайомлення з оточенням, забезпечує перехід до самостійної предметної діяльності.

Дитина раннього віку повністю захоплена предметами, внаслідок чого змінюються стосунки з дорослими. Все рідшим стає емоційне спілкування з ними, поступаючись місцем ситуативно–дійовому спілкуванню, практичному співробітництву, спільним діям з предметами. Дорослий, як правило, спонукає до спілкування завдяки своїм діловим якостям, а не емоційності. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві має таку структуру: «дитина раннього віку – предмет – дорослий» [38, с. 89–90].

Для раннього дитинства основними видами діяльності є предметна діяльність, мовлення і гра. Розвиток *предметної діяльності* на цьому етапі вікового розвитку пов'язаний з оволодінням виробленими людством способами користування предметами. Дитина раннього віку вчиться від дорослих використовувати предмети, осягає значення речей. Відмінність

предметної діяльності від характерного для періоду раннього віку простого маніпулювання предметами полягає в підпорядкуванні способів дії дитини з предметами функціональному їх призначенню [25, с. 36; 8a].

Ранній вік є сенситивним (сприятливим) періодом для розвитку мовлення, оскільки в цей час оволодіння мовою є найефективнішим. До трьох років на цьому етапі дитина раннього віку оволодіває мовленнєвим диханням, засвоює майже всі звуки рідної мови. Її словниковий запас на цьому етапі становить 1200–1500 слів, вона використовує поширені речення (5–6 слів), що свідчить про опанування основ синтаксису, виявляє активність у мовному спілкуванні з дорослими та дітьми, оволодіває експресивно–мімічними діями (усмішка, контакт очей, рухи, пози, дотики). На 2–3–му роках життя слід інтенсивно займатись мовленнєвим розвитком.

Уже в ранньому дитинстві діти виявляють здатність до *символічних дій* – створення нових відношень між предметом і його використанням. Старша 1 року дитина раннього віку може ставитись до іграшкової чашки, як до реальної, справжньої, робити вигляд, ніби п'є з неї; може покласти ляльку на дерев'яний брусок, як на ліжко. У 1,5 року робить такий крок у розвитку символічних дій: удаватиме, перевернувши ляльку вниз головою, що сипле сіль із сільнички. А дворічна дитина раннього віку може стверджувати, що це мама і тато, побачивши дві дерев'яні кульки різних розмірів. Наприкінці другого року життя діти вводять у гру іграшку замість себе, використовуючи її в ігрових сюжетах: зокрема, можуть давати пити ляльці та ін. [14, с. 92].

Для розвитку дитини раннього віку особливо важливе значення має *гра*. Це важлива діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності. Діти раннього віку, маніпулюючи предметами (іграшками, сосками), використовують елементи гри. Важливо, що на другому році життя гра стає більш спонтанною і змістовною. Дитяча гра в ранньому віці є не просто маніпуляцією, а розгортається як дії з предметами, в яких дитина раннього віку відтворює те, що роблять дорослі. Це може бути,

зокрема, розмова по телефону, пиття чаю та ін. Це перші кроки дитини на шляху до символічних дій [32, с. 76].

Ігрова діяльність дитини раннього віку є основою формування розумових дій, а також майбутніх умінь і навичок. Багато складних здібностей формується у процесі ігрового експериментування. До двох років діти можуть гратися в елементарні логічні (вони передбачають використання і розвиток навичок логічного мислення) і тематичні (відбуваються за заданою дорослими чи самостійно обраною) ігри, виявляючи здатність складати план ігрових дій. Найпоширенішими видами ігор у ранньому віці є гра-дослідження (передбачає ігрове дослідження особливостей предметів), гра-конструювання (передбачає самостійне зведення споруд і обігрування їх), рольова (передбачає перебирання дитиною на себе ролі дорослого) гра.

З розвитком символічної гри (передбачає умовне позначення у грі предметів, подій, явищ) змінюється ставлення дитини до інших дітей. На першому році життя діти майже не взаємодіють між собою. Так, 10-місячні діти ставляться один до одного, як до живих іграшок – торкаються пальцями очей, смикають за волосся, тощо. На 18–20-му місяці діти починають взаємодіяти з партнерами по грі, прагнуть гратися одне з одним [36, с. 60].

У грі дитина раннього віку починає активно наслідувати людей, які її оточують. Наслідування (відтворення дій, ідеалів, рис характеру, творчої манери інших осіб) дитини раннього віку є вибіркоvim, тобто його реакція виникає лише після певної поведінки дорослого або інших дітей. Однак на початку другого року життя він здатен наслідувати поведінку дорослого ще не відразу і не всі його дії. Це залежить від характеру самої дії. Найлегше дітям дається наслідування моторних дій, значно важче – соціальних.

Притаманна кожній людині здатність наслідувати пов'язана з розумовим і фізичним дозріванням. Вона є основою моторного й інтелектуального розвитку дитини. Протягом перших двох років життя наслідування залежить від ступеня впевненості дитини у здатності виконати

побачене. Дитина раннього віку більш схильні наслідувати форми поведінки, дії, які вони лише опановують, або ті форми дій, які їм не під силу.

Важливо, що наслідування зумовлене прагненням дитини до соціального утвердження, або бажанням бути подібним на іншу людину, або досягти певної мети. У ранньому дитинстві наслідування залежить від рівня пізнавального, когнітивного розвитку. У цьому віці дитина виявляє такі форми поведінки, що свідчать про перші прояви *самопізнання* (тобто процесу, який у дитячому віці ґрунтується на самоспостереженні та ставленні інших людей) своїх дій, станів. При цьому дворічні діти раннього віку починають підпорядковувати поведінку інших людей своїм інтересам і потребам, пов'язаним з їхнім особистісним розвитком [5, с. 124].

На другому році життя відбувається формування *самосвідомості* (образу себе і ставлення до себе), про що свідчить її здатність впізнавати себе у дзеркалі й активно використовувати займенник «Я». У період від 1 до 3 років відбувається перетворення дитини раннього віку з істоти, яка вже стала суб'єктом, на істоту, що усвідомлює себе як повноцінну особистість. При цьому із зародженням самосвідомості розвивається здатність розуміти емоційний стан іншої людини. Після 1,5 року дитина виявляє усвідомлене прагнення втішити засмучену близьку людину, обняти її, поцілувати, дати їй солодощі або іграшку. Це свідчить про здатність дитини згадати свої попередні емоційні почуття, а також діяти відповідно до власного досвіду.

Наприкінці 3-го року життя діти обстоюють своє право на незалежну поведінку, особливо ініціативними заявами «Я сам». Поява цього феномену спричинює розпад попередньої соціальної ситуації, що проявляється в кризі трьох років. Це криза соціальних відносин, зумовлена становленням самосвідомості дитини і проявляється в протесті, деспотизмі, негативізмі, впертості [19, с. 134]. Кризі трьох років властиве руйнування попередніх стосунків з дорослими, яких дитина починає сприймати як носіїв зразків дій і стосунків у світі. Дитинство зі світу предметів перетворюється на світ людей, з'являється «Я сам» - прагнення до самостійної діяльності, самостійного

задоволення своїх потреб Бажання бути як дорослий може знайти втілення тільки у формі гри. Тому криза розв'язується завдяки переходу дитини раннього віку до ігрової діяльності.

1.2. Роль іграшки у психічному розвитку дітей раннього віку

Іграшка є незмінним супутником життя будь-якої дитини, починаючи з перших днів. Роль іграшок для дітей раннього віку в розвитку дитини не обмежується лише забавою чи радістю. Адже іграшка є хорошим вихователем, покликаним підготувати дитину до майбутнього життя, а також допоміжним засобом для її соціопсихічного розвитку. Іграшка є предметом забави, розваги, радості, і в той же час – найважливішим засобом соціопсихічного розвитку дитини раннього віку.

З перших днів життя дитина раннього віку знайомиться з іграшкою. Приблизно до 47-5 місяців, коли формується зорово-рухова координація, дитина із задоволенням бере брязкальце і починає трясти, зосереджуючи увагу і уважно вслухаючись у видобуті звуки. Саме цей процес дій закладає основу для встановлення дитиною причинно-наслідкових зв'язків. Важливо, що дії з брязкальцем підкріплюються словами й мімікою батьків, які посміхаються, розмовляють з дитиною, називають її по імені. За допомогою брязкальця дорослий спілкується з дитиною раннього віку. Яскравість і блиск брязкалець підтримують мимовільну увагу дитини раннього віку, вона розглядає їх, усміхається людині, в руках якої іграшка, а потім брязкальце стає привабливим як предмет, з яким можна діяти, тобто саме по собі.

Дитина після досягнення піврічного віку починає впевнено сидіти. З цього періоду їй можна пропонувати розвиваючі іграшки, в тому числі кубики, пірамідки, м'ячики, гумові іграшки, коробочки і стаканчики, та ін. Головним є забезпечення чистоти іграшок, так як для цього віку характерний такий спосіб пізнання світу, як «проба на зуб». Діти у віці від 1 до 3 років

активно ходять, що дає самостійність, тому вони активно виявляють інтерес не тільки до різних іграшок, але й до предметів дорослих. Важливо не провокувати дитину раннього віку, прибираючи якнайдалі небезпечні предмети, посуд, цінні папери та документи, побутову хімію та ін. З цього ж часу дітей можна привчати до порядку [36a].

Діти починають розуміти повноцінно призначення всіх предметів, які їх оточують, тільки до 3-х років, але завдяки дитячим іграшкам дитина раннього віку розуміє, що лопатка потрібна для копання, а стілець – для сидіння. Тому особливо важливо правильно підібрати іграшки. Не варто забувати, що з досягненням 3-річного віку діти починають грати у розвиваючі настільні ігри. Орієнтовно до 4-5 років, дітям стають доступні всі різновиди дитячих ігор. Більш того, вони вже здатні самостійно розігрувати дійства. З цього віку проявляється любов хлопчиків до солдатиків, машинок і зброї, а дівчаток – до лялькового приладдя і власне ляльок. Але від цього не зменшується значення лото, мозаїки та інших – основних розвиваючих ігор.

Окремо слід відмітити роль предметів–замінників у розвитку дітей раннього віку. Це коробки, палички, клаптики та ін. Все це сприяє розвитку дитячої фантазії, а також формуванню перспективного бачення. Не слід забувати, що такі ігри сприяють розвитку мовлення. Якщо дитина раннього віку називає чарівну паличку, то повинна розповісти оточуючим про її призначення. Багатофункціональні іграшки потрібні дітям, починаючи з дворічного віку, коли їх мовлення починає розвиватися особливо активно.

На 5-му місяці життя в дитини раннього віку формується зорово–рухова координація, розвивається реакція хапання, і дитина раннього віку починає здійснювати неспецифічні маніпуляції з брязкальцем: трясє, розмахує, кидає. При цьому дитина раннього віку прислухається до звуку, і зосереджує погляд на іграшці. Дорослим дуже важливо створити сприятливий емоційний фон, познайомити з іграшками, різними за кольором і формою, допомогти дитині зосередити увагу на іграшці. До кінця першого

року життя, діючи з брязкальцями, дитина раннього віку встановлює перший причинно–наслідковий зв'язки: якщо іграшку потрясти, то почувеш звук.

Музичні іграшки захоплюють дітей раннього віку протягом усього дитинства. Вони граються з дзвіночками, дитячими гармошками, брязкальцями, барабанами. По мірі дорослішання ігрові дії дітей з такими іграшками дещо ускладнюються. Дитину раннього віку цікавлять не звуки самі по собі, вона прагне відтворити мелодію, включаючи «музичний супровід» в сюжетно–рольові ігри. Дитина раннього віку підпорядковує ритму свої рухи, у неї вдосконалюється музичний слух, почуття ритму.

На першому році життя дорослий знайомить дитину раннього віку з дидактичними іграшками, які побудовані за принципом авто дидактизму і спеціально сконструйовані в навчальних цілях, тобто містять спосіб їх використання. До дидактичних іграшок відносяться збірно–розбірні іграшки, предмети для нанизування. Саме дорослий відкриває для дитини раннього віку спосіб дії з такими іграшками, показуючи, як можна отримати результат; зазвичай це приведення деталей відповідно до кольору, величини, форми і т.д. Тому особливе значення використання дидактичних іграшок для дітей раннього віку має в ранньому дитинстві, оскільки саме предметна діяльність є провідною. В іграх з такими іграшками дитина раннього віку вдосконалює вміння діяти та освоює сенсорні еталони.

Протягом дитинства необхідні образні іграшки, але в різні вікові періоди іграшки виконують різні функції в соціопсихічному розвитку дитини раннього віку. У дитини раннього віку іграшки викликають приємні переживання і позитивні емоції. У ранньому віці діти включаються в різні види ігор – сюжетно–рольові, драматизації, будівельні, дидактичні, режисерські. Образні іграшки допомагають створювати ігрові ситуації, розвивати сюжет, розширюють сферу застосування ігрових дій.

Важливо, що іграшка, лялька не тільки бере участь у всіх дитячих іграх, але й є ідеальним партнером по спілкуванню, другом, з яким можна поговорити, поділитися турботами, засмученнями, радіощами. Дитина

раннього віку, залежно від настрою, наділяє ляльку почуттями, думками: сьогодні вона грається, а вчора була слухняною дівчинкою. Лялька діє так, як дитина хоче в даний момент. Дитина раннього віку дбає про ляльку, виховує, навчає, передаючи їй знання, виконуючи стосовно ляльки функції, які виконує дорослий щодо неї. Дитина раннього віку, оцінюючи поведінку ляльки, передає їй свій емоційний досвід, усвідомлюючи та закріплюючи його. Дитина програє з лялькою різні форми поведінки і оцінює їх.

Важливо, що ігри з образними іграшками допомагають дитині раннього віку захиститися від негативних переживань, зняти напругу, компенсувати брак любові і співчуття з боку дорослих і ровесників. Не випадково образні іграшки найчастіше стають улюбленими друзями дитини, адже лялька схожа на людину, а м'які іграшки викликають ніжне ставлення, дитина раннього віку обіймає, гладить їх, і здається, що іграшка відповідає прихильністю.

Лопатки, формочки, відерця – це іграшки–знаряддя, зменшені копії знарядь праці дорослих. У ранньому дитинстві з їх допомогою розвивають предметні дії, включають їх в ігри з природним матеріалом. Зокрема, дитина раннього віку насипає лопаткою в відерце пісок, висипає і знов насипає. Іграшки–знаряддя у дошкільному дитинстві використовуються в інших видах ігор, зокрема в будівельних, а також у трудовій діяльності.

Машини, літаки, місяцеходи – це технічні іграшки, вони відкривають для дитини сферу техніки і знайомлять з її використанням. Ці іграшки формують уявлення про професійну діяльність дорослих, стимулюють розвиток технічного мислення, підштовхують до експериментування, пробуджують пізнавальні запитання (чому крутяться колеса?).

Театралізовані іграшки використовуються в розвагах, при постановці вистав, діти наділяють їх певними рисами відповідно до зовнішнього вигляду. Часто такі іграшки представляють улюблених персонажів казок, викликаючи у дітей бажання програти їх зміст. Виконання ролі за допомогою театралізованої іграшки стимулює розвиток театральної мови, здібностей, формує у дитини виразність мови, міміки, пантоміміки.

Використання спортивно–моторних іграшок сприяє формуванню основних рухів та розвитку просторового орієнтування, властивостей уваги, таких якостей, як витримка, ініціативність, організованість, сміливість.

Іграшки–саморобки складають особливу групу іграшок, оскільки створюються із заздалегідь визначеною ігровою метою самою дитиною. Виготовлення таких іграшок стимулює творчість, дозволяє пізнавати властивості матеріалу, формує у дитини раннього віку вміння створювати й втілювати задум, формує суспільні мотиви поведінки, зокрема, зробити подарунок мамі або допомогти одноліткам. Іграшки–саморобки є своєрідним способом самовираження і предметом гордості дитини. Саморобні іграшки відрізняються багатофункційністю, а тому особливо цікаві.

Іграшки–забави викликають у дітей цікавість, радість, позитивні емоції. Вони підтримують бадьорий настрій, розвивають почуття гумору і допитливість. Вони спонукають дітей до вивчення їх будови, принципу дії, а також створюють зону спільних з дорослим переживань.

Висновки до розділу 1

Гра як діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності, має особливе значення для розвитку дитини раннього віку. Елементи гри діти використовують уже з раннього віку, маніпулюючи предметами (іграшками, сосками). На другому році життя гра стає більш спонтанною і змістовною, вона розгортається як дії з предметами, в яких дитина раннього віку відтворює те, що роблять дорослі. Це перші кроки дитини на шляху до символічних дій.

Для дитини раннього віку важлива не кількість іграшок, а їх різноманітність відповідно до віку і ситуації їх використання. За допомогою гри дитина «входить» у різні сфери дійсності, розширюючи можливості пізнання цих сфер. Особливо важливо, що головне завдання дорослих при цьому полягає в тому, щоб навчити дитину діяти з іграшками, і тому правильний підбір іграшок, як і їх роль у житті дитини, складно переоцінити.

РОЗДІЛ 2

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРУ ІГРАШОК ДЛЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

2.1. Види іграшок для дітей раннього віку та вимоги до їх використання

Організація предметного середовища у закладі дошкільної освіти повинна відповідати завданням фізичного і психологічного благополуччя дитини раннього віку. Однією із структурних складових предметного середовища є іграшки, що створюють належні умови для розвитку вправної у взаємодії з предметним світом дитини раннього віку. Розмаїття дитячих іграшок вимагає від дорослих (педагогів та батьків) виваженого підходу до їх підбору. Матеріали для дитячої гри повинні створювати цілісне ігрове оточення, при цьому безпечне і комфортне.

Створення системи іграшок для дітей раннього віку неможливе без врахування вікового принципу та принципу діяльності. З одного боку, властивості іграшок повинні бути близькими і зрозумілими дитині певного віку, з іншого – кожна іграшка у взаємодії з системою іграшок в цілому повинна сприяти виникненню ігрових цілей та способів дії, притаманних наступному, вищому етапові розвитку ігрової діяльності.

Вважаємо, що слід враховувати такі аспекти класифікації іграшок, відповідно до якої іграшки розрізняють за:

- ступенем готовності (готові, матеріали для виготовлення іграшок–саморобок, збірно–розбірні, напівфабрикати);
- матеріалом (іграшки з деревини, пластмаси, металу, тканини та хутра, паперу, гуми та інших матеріалів);
- розміром (дрібні (до 10 см), середні (співрозмірні руці дитини), великі (від 35 см);
- за художньо–образним рішенням (умовні, реалістичні, прототипові).

Наказом МОН України від 11.09.2002 №509 затверджено Типовий перелік обов'язкового обладнання, навчально–наочних посібників та іграшок для дітей раннього віку у дошкільних навчальних закладах, який пропонує загальну схему підбору іграшок для дітей раннього віку за видами, а також їх орієнтовну кількість на групу дітей. Методичними рекомендаціями від 17.03.2006 №1/9–153 «Підбір і використання іграшок у дошкільних навчальних закладах» запропоновано асортимент іграшок для дітей раннього віку для дітей 2–го та 3–го року життя, який має забезпечувати розвиток сенсорного досвіду, підготувати до засвоєння сенсорних еталонів, розуміння призначення предметів, засвоєння способу дії з ними, виховання культури взаємодії з ігровими партнерами як передумови сюжетно–рольової гри.

В ранньому віці іграшка спочатку є підказкою, «пусковим механізмом» ігрового сюжету. Спостерігається залежність дитини 3 років від ігрового оточення, запропонованого дорослим. Для розгортання сюжету діти потребують сукупності сюжетних іграшок, що задають ігрову ситуацію. Це іграшки, які вказують на місце події (будиночки, кухонне обладнання тощо), на ігрових персонажів (ляльки, фігурки, ігрові костюми, халат лікаря), іграшки, що імітують засоби діяльності (посуд, праска, інструменти).

На сучасному етапі спостерігається тенденція до зменшення розміру іграшок, але ігрові предмети, адаптовані до ваги і росту дітей, не втрачають актуальності.

Діти раннього віку, розгортаючи режисерські ігри, розігруючи складні сюжети, є менш залежними від предметно–ігрового оточення, від певних іграшок. Ігрові дії у них набувають узагальненості, стають більш згорнутими, також відбувається перехід до внутрішнього плану дій («малюнка дії») до зовнішнього. Іграшки при цьому відіграють роль стимулу, служать для актуалізації життєвого досвіду дітей, який негайно задіюється у грі, підтримки одного або декількох компонентів ігрової ситуації.

Для дошкільних навчальних закладів неприпустимим є використання іграшок, якість яких не підтверджено документацією. Йдеться про

сертифікат відповідності і висновок Державної санітарно–епідеміологічної експертизи. Педагогічну доцільність використання іграшки для дітей певного віку визначає Міжвідомча рада з іграшок та навчально–наочних ігрових посібників при МОН України.

Якщо з певних причини немає можливості пересвідчитись у наявності документів, слід звертати увагу на те, що іграшка має супроводжуватися маркувальними даними на етикетці або упаковці (вікова адресність, найменування виробника, його реквізити). Відсутність найменування виробника, – сигнал тривоги для дорослого, оскільки являє небезпеку для дитини. Про низьку якість іграшок свідчить неприємний різкий запах, наявність гострих країв, використання неприємних на дотик матеріалів.

Проте навіть за умови використання якісних матеріалів, наявності маркувальних даних, забороняється пропонувати дітям іграшки, що провокують ранні сексуальні прояви, агресивність, цинічне ставлення до загальнолюдських цінностей. Це стосується фігурок озброєних суперменів, імітацію вогнепальної та холодної зброї, настільні та інші види ігор, в яких купують і продають зброю, знищують ігрового партнера чи умовного противника, або перемога досягається насильницькими діями.

Підбір іграшок для дітей раннього віку здійснюється за такими групами.

1. Ляльки. Фігурки людей та тварин. Цей вид іграшок відносять до образних або іграшок–персонажів, вони є головними у виникненні ігрового задуму та розгортанні сюжету. Діти раннього віку потребують ляльок середнього розміру, з реалістичною передачею образу (дорослі, ровесники). Здебільшого в іграх з лялькою діти раннього віку перевтілюються у дорослих з їх оточення (вихователів, батьків), а іграшку ототожнюють із собою. В дитячих іграх переважають побутові сюжети, відповідно у своїх зовнішніх характеристиках лялька для дітей має бути максимально функціональною, з рухливими ногами і руками, зручною для переодягання, купання, з придатною для розчісування перукою, рухливими очима. Також корисні

прототипні (передають характеристики прототипу) іграшки–персонажі дитячих телепередач, відомих казок, мультфільмів,.

Велике значення в молодшому віці мають м'які набивні іграшки, що стають предметом піклування і часто замінюють дитині ляльку (котики, собачки, інші тварини). Вони мають бути функціональними, з рухливими шарнірами, що дає можливість їх посадити, покласти спати, сповити та ін. Ляльки, фігурки можуть бути обладнані спеціальними пристроями (заводні, такі, що танцюють, ходять, розмовляють). Діти використовують готові іграшки, окремо і в наборах (дикі, домашні тварини, їх дитинчата).

Матеріалом для виготовлення іграшок можуть бути пластмаса, гума, деревина, тканина, штучне хутро. Використання сучасних матеріалів для виготовлення м'яких набивних іграшок для дітей раннього віку дозволяє без шкоди для зовнішнього вигляду прати їх у пральних машинах.

2. Предмети лялькового вжитку. До цього виду іграшок відносять побутову техніку та засоби зв'язку, посуд, меблі, одяг та постільну білизну. Найголовніша вимога – співрозмірність з лялькою, що є ігровим центром. Для дітей слід підбирати іграшки з окремими функціональними елементами: дверцятами, що відкриваються, ручками та кнопками, що повертаються, вмикаються. В подальшому діти включають до гри широке коло побутових приладів, які спостерігають у житті (пральні машини, пилососи, фени, мікрохвильові печі). Особливо цінним для дітей є іграшки, що дозволяють виконати дію, максимально наближену до реальної, а не просто її імітацію. Такі іграшки поєднують гру з результативною діяльністю. Прикладом є швейна машинка, що справді шиє, дозволяє «швачці» одягнути ляльку.

Іграшки можуть бути виготовлені з різноманітних матеріалів, в тому числі з порцеляни. Крім готових, діти використовують збірно–розбірні іграшки, а в старшому дошкільному віці – набори напівфабрикатів і заготовок для виготовлення атрибутів для сюжетно–рольових ігор.

3. Транспорт. Інструмент імітаційний. Техніка. Споруди. У ранньому віці асортимент іграшок розширюється. Діти раннього віку потребують

іграшкових автомобілів, будівельної та сільськогосподарської техніки (трактор, підйомний кран, екскаватор). Розмір іграшок середній. Конструкція техніки має дозволяти дитині крутити, насипати, котити, піднімати кузов або вантаж. Технічні іграшки можуть бути обладнані інерційним або заводним механізмом. Діти охоче граються технікою великого розміру. Бажано мати кілька таких іграшок, об'єднаних тематично (вантажівка і підйомний кран). Граючись, діти будують ланцюжок ігрових дій (розвантажити, навантажити, перевезти тощо).

Використання ігрової атрибутики сприяє виникненню спільних ігор з однолітками. Це, зокрема, жезл регулювальника дорожньо–транспортного руху. В подальшому діти потребуватимуть більш складних за механізмами дії і конструкцією іграшок. Розвитку режисерських ігор сприяють іграшки–макети, що є зменшеними копіями реальних споруд (замків, будинків), а також іграшки, що моделюють природний та міський ландшафт.

4. Сенсорні іграшки. Цей вид іграшок для дітей раннього віку в молодшому дошкільному віці сприяє подальшому формуванню уявлень про кольори та їх відтінки, форми, співвідношення величин і засвоєння відповідних назв, розвитку окоміру. Крім будівельних наборів, дітям пропонують різнокольорові піраміди з поступовим зменшенням діаметру кілець (від 5 кілець), багатостержневі піраміди з насадками однієї форми та кольору на стержень (на кожному – інші); піраміди з поєднанням кольорів та їх відтінків (по 2 відтінки кожного кольору); вкладинки різної величини, іграшки типу мотрійок, намисто для нанизування з порівняно великими деталями, геометричні та силуетні лото.

В подальшому слід ускладнити завдання на аналіз кольору, форми, величини. Дітям потрібні однокольорові піраміди з кільцями різних відтінків за кольором, тематичні однокольорові піраміди з більшою кількістю кілець (від 10 кілець); піраміди з тонкою градацією відтінків кольору; багатостержневі піраміди зі складними різновидами однієї і тієї ж форми, циліндри–вкладинки з 10 елементів різної висоти, різнокольорові механічні

та ручні дзиги, лото «Колір і форма», калейдоскопи. Іграшки для нанизування стають сюжетними і пропонуються у вигляді наборів для творчості (зокрема «Намисто для ляльки»).

Для розвитку сенсомоторики (узгоджених дій руки і очей), розвитку дрібних м'язів руки, сприйняття кольору, закріплення уявлення про властивості предметів та їх положення у просторі особливо цінними є різні види мозаїк. Молодшим дітям пропонують геометричні площинні мозаїки, а також круглі (кнопкові) мозаїки з порівняно великими елементами. Дітям старшого віку пропонують геометричну мозаїку з різними кольоровими та розмірними поєднаннями форм, круглу мозаїку з дрібними елементами, фігурну мозаїку з полями–підкладками різної форми, орнаментальну мозаїку.

Перелік іграшок, що сприяють вихованню сенсорної культури дітей насправді набагато ширший, оскільки всі різнокольорові, озвучені, музичні іграшки так чи інакше формують уявлення дітей про властивості предметів, удосконалюють діяльність органів чуття. В цьому контексті важливо підбирати іграшки приємних, чистих, яскравих, гармонійно поєднаних кольорів, з приємним звучанням, виготовлених з матеріалів різної фактури.

5. *Спортивно–моторні іграшки.* У ранньому віці спортивні іграшки призначені для подальшого розвитку рухів дітей, стимулювання загальної рухової активності, бажання брати участь у рухливих іграх та фізичних вправах разом з дорослими та іншими дітьми. Для спортивних ігор пропонуються м'ячі середнього та великого розміру, оскільки впіймати руками маленький м'яч дитині цього віку важко через відсутність чіткої рухів. Дітям для розвитку основних груп м'язів необхідні різноманітні вітрячки, обручі, педальні машини, триколісні велосипеди. Для тренування вестибулярного апарату необхідні гойдалки, коники–гойдалки. Іграшками, що допомагають дитині вжитися в образ, відобразити певну роль, є елементи костюмів для рухливих ігор («Зайці і вовк», «Жабки і журавлі» тощо).

6. *Іграшки для ігор з піском, водою та снігом.* Цей вид іграшок для дітей раннього віку дозволяє удосконалити чуттєвий досвід дітей і практично

пізнати властивості різноманітних матеріалів. Наявність пісочних наборів з лопатками, граблями, ситечками, різноманітними формами є актуальною протягом дитинства. У ранньому віці складові наборів мають бути співрозмірними руці дитини. Збагаченню сюжетів ігор з піском, водою та снігом допомагає використання іграшок для дітей раннього віку інших видів: будівельних наборів, техніки, споруд, іграшок–саморобок для води, різноманітних фігурок.

7. Настільні ігри. Ці ігри посідають особливе місце в системі засобів педагогічного впливу на дитину. Більшість ігор для дітей дошкільного віку побудовані на малюнках, що дають зображення предметів і явищ навколишньої дійсності дещо ізольовано, підкреслюючи їх характерні риси. Малюнок робить їх більш доступнішими, чіткішими, зрозумілішими дітям. Можливість вільного багаторазового розглядання малюнків допомагає усвідомити, згадати враження з навколишньої дійсності.

Крім обсягу знань, які закладено у зміст настільних ігор, цей вид іграшок для дітей раннього віку значною мірою впливає на художній і емоційний розвиток дітей, сприяє вихованню навичок організованої поведінки, привчає виконувати правила, вміти долати програш. Проте, настільні ігри мають педагогічний вплив лише тоді, коли відповідають обсягу знань дитини, а ігровий принцип, закладений в основу тієї чи іншої гри, доступний дітям певної вікової групи. Всі ігри поділити на шість груп:

- 1) ігри на порівняння, тотожність, об'єднання, класифікацію предметів (лото, доміно, парні картинки, квартети);
- 2) ігри на складання, конструювання, збирання предметів з окремих частин (розрізні картинки, мозаїки);
- 3) ігри розважально–пізнавального плану з маршрутом (маршрутні ігри);
- 4) ігри на розвиток комбінаторних здібностей, логічного мислення (шахово–шашкові ігри);
- 5) ігри на розвиток дрібної моторики, координації рухів, окоміру (див.

розділ «Спортивно–моторні іграшки»;

б) ігри на допомогу у навчанні (вікторини, абетки на кубиках).

Зміст парних картинок для дітей диференціюється таким чином: це предмети найближчого оточення (одяг, посуд, іграшки, рослини, тварини, деякі соціальні явища (свята, праця людей); класифікація предметів за певними ознаками, предмети в різних ситуаціях, тотожні за кольором або подібністю дій. Залежно від віку дітей парні картини можна давати з певним ускладненням: підшукати картинку за зразком, за допомогою зорової пам'яті, за назвою. Подібні завдання ставляться і під час гри у лото. У цій грі предмети об'єднуються за певною ознакою. Для дітей раннього віку на великих картинках повинно бути зображено не більше 4–х предметів. У старшому дошкільному віці використовують лото з різною композицією малюнків, ширшою тематикою.

У розрізних картинках особливе значення приділяється зображенню окремого предмета або сюжету. Для дітей раннього віку – це зображення окремих предметів на нейтральному тлі. Воно повинно бути чітким з виявом характерних ознак зображеного. Маршрутні ігри варто пропонувати дітям починаючи з 3 років. Сюжет гри повинен бути знайомий дітям (пригоди улюблених героїв, пригоди персонажів, цирк тощо).

8. *Будівельно–конструктивна іграшка.* Для дітей раннього віку необхідні будівельні набори, виготовленні з деревини. Всі елементи повинні бути кратні кубіку. Такий набір дозволяє знайомити дитину з різними геометричними формами, що мають еталонне значення. Будівельні набори мають бути укомплектовані достатньою кількістю основних деталей: кубиків, цеглинок, пластин. Їх деталі повинні бути у двох розмірах: маленькі (кубик 4–5 см) і великі (кубик 10 см), відповідно, для ігор на столі та підлозі. Для використання конструкцій в сюжетній грі до будівельних наборів додають фігурки людей і тварин. Діти раннього віку потребують конструкторів з пазовим способом з'єднання деталей (тип «Lego»), виготовлених з пластмаси яскравих кольорів. Розмір деталей повинен бути

співрозмірним руці дитини. Деталі мають з'єднуватися без надмірних зусиль і міцно триматися.

Будівельні набори для дітей 3–4 років повинні складатися, крім основних деталей, з призм, арок, брусків, циліндрів, сфер, напівсфер. Набори можна доповнити архітектурними прикрасами, фігурками людей, елементами ландшафту. Тематичні будівельні набори доповнюються рамами, балконами, блоками, арками, баштами, колонами. Стосовно художнього вирішення конструктивно–будівельних іграшок для дітей раннього віку слід віддавати перевагу наборам з одноколірними основними деталями, що поєднуються з яскравими декоративними елементами.

Для дітей важлива якість упаковки конструктивно–будівельних іграшок. Варто віддавати перевагу дерев'яним ящикам, пластмасовим відерцям, що дозволяють зручно зберігати деталі конструкторів та будівельних наборів, привчають дітей до охайності. Для старших дошкільників важливе значення має зміст експлуатаційної документації (інструкції до збирання), що повинна містити способи з'єднання деталей, зразки будівель.

9. Театральні іграшки. Для дітей раннього віку вихователь повинен мати ляльки–рукавички (бі–ба–бо), пальчикові ляльки, виготовлені з легких матеріалів (пап'є–маше, тканина, хутро). Вимоги до образного вирішення театральних ляльок аналогічні до звичайних ляльок та фігурок. Театральні іграшки для дитячого садка – це іграшки для близького споглядання. Образи мають бути приємними, емоційно привабливими, не лякати дітей (навіть якщо персонаж негативний). Для самостійного використання дитині раннього віку пропонують тільки театр іграшок. До театральних іграшок для дітей раннього віку також відносять елементи костюмів, що зазвичай знаходяться в куточках ряження і мають значення для формування рольової поведінки дітей.

Дітей раннього віку знайомлять з тіньовим театром, а також навчають керувати нескладними ляльками маріонетками та тростинними ляльками.

Протягом всього віку актуальним є використання театру іграшок для дітей раннього віку та площинного театру відповідно до тематики казок, інших літературних творів. Конструкція іграшки–рукавички для дитини повинна забезпечувати зручність використання, відповідно до ергономічних особливостей дитячої руки.

Створення в закладі дошкільної освіти повноцінного розвивального предметно–ігрового середовища та забезпечення відповідної позиції вихователя в організації діяльності дітей раннього віку – провідний засіб реалізації завдань сучасного реформування освіти. Адже правильно організоване розвивальне середовище сприяє соціалізації дитини, впливає на всі аспекти її розвитку. Організація розвивального середовища для дітей раннього віку має свою специфіку, зумовлену насамперед особливостями психології та фізіології дитини раннього віку. Як відомо, вони непосидючі, швидко переключаються з одного виду діяльності на інший, у них переважає «схоплювальне» сприйняття (тобто дитина раннього віку поспішає «ухопити» якомога більше інформації)

Дворічні діти охоплені бажанням діяти. Дитина раннього віку розглядає і обмацує всі предмети, що потрапляють їй до рук, розбирає їх на частини, робить спробу скласти з окремих частин щось нове. розв'язати нескладні практичні завдання. У цей період активність дитини має орієнтувально–дослідницький характер, тобто мотивується бажанням дізнатися: що це таке? Дитина раннього віку виділяє в предметах нові якості й установлює між ними нові зв'язки.

Зважаючи на всі особливості дітей раннього віку, можна визначити вимоги до організації для них розвивального середовища. Для створення такого середовища вихователі мають знати функціональні можливості ігрового матеріалу, вміти формувати ігротеку групи, розподіляти її на куточки (центри, зони). Варто також подбати про відповідність іграшок для дітей раннього віку вікові дітей, характеру їхньої діяльності, про правильне комплектування ігрових наборів.

Основні вимоги до обладнання ігрових куточків (центрів, зон) такі:

- Усі іграшки, матеріали, атрибути, предмети–замінники об'єднуються за функціональними ознаками відповідно до різних видів предметно–ігрової діяльності дітей (сюжетно–відображувальної, будівельної, рухової тощо).

- Більшість дидактичних матеріалів, іграшок для дітей раннього віку та картинок мають бути поліфункціональними, тобто використовуватися по–різному, залежно від мети діяльності.

- Усі іграшки, незалежно від їхньої класифікаційної приналежності, групуються так, щоб вони відповідали за розмірами одна одній, зростові дітей і стаціонарному предметному оточенню, в якому малята зазвичай граються.

- Середовище має містити як відомі дитині компоненти, так і нові, незнайомі, які забезпечують її пізнавальний розвиток. Поповнюючи обладнання в куточку, вихователь має дотримуватися принципу поступового ускладнення, тобто вносити в групу нові іграшки згідно з вимогами програми та тими знаннями, яких діти набувають на заняттях. Кожну нову іграшку слід обов'язково обіграти, зробити дітям сюрприз.

- Рівень інформативності середовища досягається урізноманітненням тематики (від приготування їжі для ляльки до її лікування тощо),

- Предметно–ігрове середовище має бути динамічним і мобільним, щоб діти вчилися активно ним користуватися, а також щоб забезпечувати свободу дій. Усе обладнання має постійно поновлюватися, видозмінюватися і легко переноситися з одного центру в інший.

Одна з основних умов створення в дошкільних навчальних закладах будь–якого типу розвивального довкілля для дітей раннього віку є опора на особистісну модель взаємодії між педагогом і дітьми. Це означає, що:

- пріоритетною метою виховання є формування гармонійної і всебічно розвиненої особистості;

- завдання педагога полягає у забезпеченні інтересів дитини у задоволенні її природних нахилів і потреб;

- дорослий у своїй педагогічній діяльності керується положенням: «Не поруч, не над, а разом».

Одна з основних вимог до іграшки для дітей раннього віку – її безпечність. Тому, купуючи іграшку, слід насамперед дізнатися, чи є в неї сертифікат якості. Якщо такого сертифікату немає, то нема й гарантії, що іграшка відповідає санітарно–гігієнічним нормам, установленим МОЗ України: зроблена з матеріалів, нешкідливих для здоров'я дитини раннього віку (не викликають алергію та не спричиняють отруєння в разі потрапляння до рота), не ламка, не містить дрібних деталей, які можна легко від'єднати, та гострих виступів, якими дитина раннього віку може себе поранити.

2.2. Психологічні рекомендації батькам і вихователям щодо підбору іграшок для оптимального розвитку дітей раннього віку

Дії з іграшкою – перший вид гри, який виникає з ініціативи самої дитини у перші місяці її життя. Виникнення зорових, слухових, тактильних реакцій, намагання дитини торкнутися іграшки, втримати в руках, дослідити її властивості, оволодіти способами дій із предметами відповідно до їхніх властивостей, поява результативних, повторних дій – ознаки поступового пізнавального розвитку дитини раннього віку. Завдяки розмаїттю кольорів, звуків, форм, фактури матеріалів відбувається сенсорний розвиток дитини.

Зорове і слухове зосередження дво–тримісячного дитини викликають іграшки середнього розміру, яскравих (але не агресивних) чистих кольорів. Це підвіски на кронштейнах, фігурки тварин, ляльки. Образи сюжетних іграшок для дітей раннього віку мають бути умовними, стилізованими, без зайвої деталізації, з акцентами на окремих характерних деталях (великі виразні очі, усміхнений ротик, деталі контрастних кольорів тощо). Наявність рухомих або звукових механізмів робить іграшку особливо привабливою. Такі іграшки підвішують над грудьми дитини на відстані близько 40 см або показують дитині раннього віку, який перебуває на руках у дорослого.

Орієнтовно з п'яти місяців, коли дитина раннього віку вже може схопити, втримати іграшку, маніпулювати нею, асортимент розширюється. Дитина раннього віку потребує брязкалець, сюжетних іграшок, різних за розміром, фактурою, кольором, а також дрібних іграшок для дітей раннього віку (кубиків, кілець), які сприяють формуванню ручних умінь. Іграшки підвішують на висоті 10–15 см над грудьми дитини, даючи їй можливість доторкнутися до привабливого предмета, обстежити його.

Дрібніші іграшки вкладають у руки маляти. Ручки брязкалець (прямі або у вигляді кілець) мають бути зручними для утримування, співмірними руці дитини раннього віку. Перевага надається брязкальцям, а також фігуркам і лялькам з додатковими сенсорними ефектами завдяки наповнювачам. Стискаючи іграшку або натискаючи на певну деталь (вушко, лапку, животик), дитина раннього віку чує цікавий звук (шарудіння, потріскування тощо) або відчуває рух гранул, що наповнюють іграшку.

Повзання дитини раннього віку стимулюють іграшки, що приводяться в рух діями самої дитини (після штовхання, натискання клавіші, кнопки тощо). Це – пластмасові м'ячі, павуки, що «повзуть», музичні циліндри, яйця. З дев'яти місяців діти раннього віку здатні сприймати картинку. Іграшковий асортимент поповнюється книжками–іграшками з великими, яскравими, такими, що не губляться на загальному тлі, предметними картинками. Зображення окремих персонажів (людей, тварин) має бути повним.

Наприкінці 1-го року життя дитина раннього віку опановує дії з предметами: котить м'яч, штовхає автомобіль, ставить посуд на стіл. Крім того, діти навчаються ходити. Незамінними помічниками у цей період стають каталки на твердих ручках, які дитина раннього віку штовхають перед собою. Так вони отримують ілюзію опори, краще координують рухи, тримають рівновагу. Подібну функцію виконує і великий яскравий м'яч у руках дитини, яка робить свої перші кроки. Кількість іграшок для дітей раннього віку для дитина раннього віку встановлено з розрахунку на одну дитину, для дітей раннього віку – на 15 осіб. Кількісні показники визначаються

характером ігрової взаємодії дітей.

Дуже подобаються дітям раннього віку іграшки, що продукують звук. Наприкінці першого року життя, крім брязкалец та озвучених фігурок, діти охоче граються найпростішими музичними інструментами, а також іграшками із звукоімітацією (ігрові будиночки, центри тощо). Варто підбирати іграшки з приємним, мелодійним, не надто голосним звучанням.

Особливо жорсткі вимоги висуваються до матеріалів, з яких виготовляють іграшки для дітей 1-го року життя. Вони мають бути теплими на дотик, легко піддаватися санітарно-гігієнічній обробці (пранню, миттю). Це різновиди пластмас, тканини з бавовняних та штучних волокон, гума, картон зі спеціальним покриттям (для книжок-іграшок). Не дозволяється давати дітям раннього віку іграшки з ворсових тканин, паперу, а також із хутра та інших матеріалів, з поверхні яких легко відриваються дрібні волокна, які можуть потрапити до ротової порожнини, дихальних шляхів дитини.

Таблиця 2.1

Перелік іграшок для дітей раннього віку для дітей (1-й рік життя)
з розрахунку на одну дитину

Назва	3–6 міс.	6–9 міс.	9–12 міс.
Підвіски на кронштейнах до ліжка чи манежу	3	3	–
Брязкальця з різних матеріалів	8	8	–
Музичні неваляйки	2	3	3
Кубики	–	–	1 набір
Мотрійки (набір з трьох штук)	–	–	1
Книжки-іграшки з малюнками	–	–	3
Органчики	–	1	2
Дзиги	–	–	1
Заводні іграшки	–	–	3
М'ячі	–	1	1
Каталки-автомобілі	–	–	2
Каталки з рухомими деталями	–	–	3
Ляльки	–	–	1
Фігурки людей і тварин	–	5	5
Посуд	–	–	1 набір
Ігрові центри з різними ефектами	–	–	2
Великогабаритні гойдалки	–	–	1
Ходунки-стрибунки	–	–	1
Театральні ляльки для показу	–	–	1

Бажано виключити з асортименту для дітей раннього віку металеві іграшки. Неприпустима наявність у конструкції іграшок для дітей раннього віку для дитини раннього віку знімних частин або таких, що можуть легко відламатися в процесі користування іграшкою (менших за 32 мм). Якщо в образному або конструктивному вирішенні іграшки передбачено деталь, яка тримається на липучці, має бути передбачений додатковий елемент, який фіксує цю деталь. У м'яконабивних іграшках для дитини раннього віку практично не застосовують пластмасової фурнітури (носики, очі тощо). Виразність образів досягається за допомогою вишивки, тканин контрастних кольорів. Вага будь-якої іграшки (або її деталі), які дитина раннього віку 1-го року життя утримує в руці, не повинна перевищувати 100 г.

Другий–третій роки життя дитини раннього віку характеризуються виникненням та розвитком сюжетно–відображувальної гри. На другому році життя в предметному оточенні дитини домінують дидактичні іграшки, які сприяють максимальному накопиченню сенсорного досвіду, розширенню уявлень про форму, колір, положення у просторі тощо. Піраміди з фіксованим стрижнем (4–6 елементів одного розміру та кольору; різноколірні, що поступово зменшуються; елементи різної конфігурації у вигляді куль, конусів, кілець, циліндрів), вкладники (2–10 елементів), іграшки для нанизування, шнурування, втикання дають можливість багаторазово повправлятися у практичному порівнянні властивостей. Ігри з дидактичними іграшками не потребують обов'язкової взаємодії з іншими дітьми, передбачають характерну повторюваність дій.

У ранньому віці сюжетно–відображувальна гра нерозривно пов'язана з конструюванням, що сприяє розвитку нескладних сюжетів. Саме тому дитина раннього віку так полюбляють набори будівельних матеріалів, обов'язковими деталями яких є цеглинки, кубики, пластини. Мінімальний розмір кубика 4×4 см. Інші деталі мають бути кратними до розміру кубика. Деталі конструктора для дітей раннього віку мають бути досить великими, зручними для утримування в руці. Спосіб кріплення деталей – пазовий (тип

LEGO). Слід звертати увагу на упаковку до наборів. Бажано, щоб вона була міцною, зручною для складання деталей, екологічно безпечною.

Розгортанню сюжетно–відображувальної гри сприяє раціональний підбір сюжетних (образних) іграшок, до яких традиційно відносять ляльок, фігурки людей і тварин, у тому числі м'яконабивні, меблі, посуд, лялькові аксесуари, а також транспорт, техніку, споруди. Дітям раннього віку потрібні ляльки та фігурки, образи яких є прототипними, тобто такими, що посідають проміжне місце між реалістичними іграшками–копіями та максимально умовними образами. Прототипне вирішення образу ляльки в тому, що основні риси людської істоти пропонуються в найбільш загальному вигляді.

Для дитини раннього віку до трьох років лялька певною мірою – це він сам, його одноліток. Дії з лялькою відображають дії дорослого щодо дитини раннього віку в реальному житті. Конструкція ляльки має бути такою, щоб дитина раннього віку могла її саджати, класти, ставити, водити за руку тощо. Рекомендований розмір ляльок – середній (25–35 см), великий (до 50 см), фігурок тварин – 15–20 см. Лялька, яка виконує функцію «ігрового центра», потребує співмірного їй асортименту предметів лялькового вжитку (меблів, посуду тощо). Усі дрібні предмети (зокрема, посуд) мають бути співмірними руці дитини. Діти раннього віку люблять і м'яко–набивні іграшки–тварини, які мають передавати в своєму образі узагальнені, виразні риси тварини, щоб її можна було легко впізнати. М'які іграшки для раннього віку досить часто мають будову людського тіла, що дає змогу активно гратися з ними, садити за стіл, годувати тощо.

Серед настільних ігор слід віддавати перевагу тим, які забезпечують одиночні ігри або одночасні ігри кількох дітей без елементів змагання. Це – кубики, прості лото, розрізні картинки (2–6 частин), парні картинки. Вимоги до предметних зображень у настільно–друкованих іграх аналогічні до вимог до картинок у книжках–іграшках: чіткість, приємні яскраві кольори, повнота зображення, нейтральне тло.

Дитина раннього віку другого–третього року життя потребують

великогабаритних дитячих ігрових меблів, які витримують навантаження маси дитини. Крім меблів, ігрові куточки (кімнати) можна облаштовувати іншим велико-габаритним обладнанням (наметами, будиночками тощо), яке може вмістити дитину. Таке обладнання має бути забезпечене вентиляцією при зачинених дверях, зокрема у вигляді віконних отворів. Якщо в конструкції будиночка передбачено двері, що відчиняються, зазор між ними та дверним отвором має бути меншим або більшим 12 мм. Таким чином можна запобігти травмуванню дитячої руки, що потрапляє в зазор. Неприпустима наявність на дверях замків, «блискавок», інших застібок.

Дітям від одного до трьох років життя пропонують технічні іграшки, що доступні їхньому сприйманню, відповідають життєвому досвіду. Так, автомобіль має бути такої конструкції, яка дозволяла б навантажувати й розвантажувати кузов, садити пасажирів або водія в кабінку, салон. Оскільки дитина раннього віку дуже рухлива, їй потрібний різноманітний асортимент іграшок для дітей раннього віку для вдосконалення рухів, стимулювання рухової активності. Це – м'ячі, каталки, гірки, вітрячки, кімнатні атракціони, гойдалки, ходунки, іграшки для носіння (сумки, кошики тощо).

Потребу дитини раннього віку в експериментуванні задовольняють іграшки для піску, води, снігу (лопатки, совки, формочки). Що стосується матеріалів, з яких виготовляють іграшки для дітей другого–третього років життя, перевага надається екологічно чистим, сенсорно комфортним матеріалам, які позитивно впливають на психіку. В умовах дошкільного навчального закладу доцільно використовувати дерев'яні, пластмасові іграшки, пофарбовані водостійкою фарбою, оскільки вони піддаються миттю. Також дозволяється використовувати іграшки з тканини, короткого хутра.

Таким чином, асортимент іграшок для дітей раннього віку має забезпечити вдосконалення сенсорного досвіду дитини раннього віку, підготувати їх до засвоєння сенсорних еталонів, розуміння призначення предметів, оволодіння способами дії з ними, виховання культури взаємодії з ігровими партнерами як передумови виникнення сюжетно–рольової гри.

Висновки до розділу 2

Іграшка – незмінний супутник дитини з перших днів її життя. Дорослі спеціально створюють її з виховною метою, для підготовки дитини раннього віку до вступу в суспільні відносини. Для дитини іграшка є предметом забави, розваги, радості і засобом її соціопсихічного розвитку. Іграшки для дітей 1-го року життя мають сприяти формуванню предметно–практичної діяльності дитини раннього віку, яка виникає під впливом зовнішньої привабливості іграшок, їх «навмисно» виділених властивостей (кольору, форми, величини, фактури, матеріалу, функціональних особливостей).

Розвивальне ігрове середовище для дітей раннього віку – це динамічний і змінний простір, який забезпечує рухові і пізнавальні потреби кожного вихованця. Вдало організоване, воно дає можливість: здійснювати виховання й навчання, орієнтуючись на кожну конкретну особистість; об'єднувати дітей у групи за здібностями та можливостями; заохочувати дітей до різних видів діяльності з використанням різноманітних матеріалів, що сприяє швидшому пізнанню малятами навколишнього світу. Неодмінна умова знайомства дитини раннього віку з новою іграшкою – позитивна атмосфера спілкування дитини з дорослим, який пропонує іграшку, навчає способів її обстеження, стежить за поповненням асортименту іграшок, підтримуючи постійний інтерес дитини раннього віку.

ВИСНОВКИ

Для розвитку дитини раннього віку особливе значення має гра як діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності. Елементи гри використовують діти раннього віку, маніпулюючи предметами (іграшками, сосками). На другому році життя гра стає більш спонтанною і змістовною. Вона є не просто маніпуляцією, а розгортається як дії з предметами, в яких дитина відтворює те, що роблять дорослі. Це перші кроки дитини раннього віку на шляху до символічних дій.

Іграшка – незмінний супутник дитини з перших днів її життя. Дорослі спеціально створюють її з виховною метою, для підготовки дитини раннього віку до вступу в суспільні відносини. Для дитини іграшка є предметом забави, розваги, радості і засобом її соціопсихічного розвитку. Іграшки для дітей 1-го року життя мають сприяти формуванню предметно-практичної діяльності дитини раннього віку, яка виникає під впливом зовнішньої привабливості іграшок, їх «навмисно» виділених властивостей (кольору, форми, величини, фактури, матеріалу, функціональних особливостей).

Неможливо уявити дитинство без іграшок. Саме іграшки є неодмінним елементом предметного розвивального середовища у дошкільному навчальному закладі. Треба пам'ятати, що іграшки варто вибирати не лише за їх зовнішнім виглядом, а, насамперед, за їх безпечністю та корисністю для дітей. Саме тому дотримання принципу безпечності під час добору іграшок для дітей раннього віку є найголовнішим. Окрім того, необхідно дотримуватися й таких принципів, як: зручність у використанні; відповідність віку дітей; врахування індивідуальних особливостей. Особливу увагу варто приділяти добору іграшок для дітей раннього віку для дітей раннього віку, оскільки вони є найбільш незахищеними та вразливими.

Предметне середовище у ДНЗ оснащується відповідно до Типового переліку обов'язкового обладнання, навчально-наочних посібників та іграшок для дітей раннього віку у дошкільних навчальних закладах (наказ

МОН України від 11.09.2002 № 509). Ігровий простір дошкільного навчального закладу можна доповнити специфічними додатковими матеріалами відповідно до певної варіативної програми, типу дошкільного навчального закладу, пріоритетного напрямку його діяльності тощо. Обов'язковими лишаються загальні вимоги щодо забезпечення безпеки дітей, збереження їхнього фізичного та соціопсихічного здоров'я.

Підходити до добору іграшок для дітей раннього віку треба системно, виважено, дотримуючись певних правил і принципів. Іграшки необхідно добирати з урахуванням вимог Типового переліку обов'язкового обладнання навчально–наочних посібників та іграшок для дітей раннього віку у дошкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11 вересня 2002 р. № 509, а також з урахуванням методичних рекомендацій Міністерства освіти і науки України: «Підбір і використання іграшок для дітей раннього віку у дошкільних навчальних закладах» від 17 березня 2006 р. № 1/9–153 та «Підбір і використання іграшок для дітей раннього віку для дітей дошкільного віку в дошкільних навчальних закладах» від 18 липня 2008 р. № 1/9–470. У Типовому переліку запропоновано не конкретні ігрові матеріали, а лише їх типи.

Неприпустимим для дошкільних навчальних закладів є використання іграшок, якість яких не підтверджено відповідною документацією. Насамперед ідеться про сертифікат відповідності та висновок Державної санітарно–епідеміологічної експертизи. Педагогічну доцільність використання іграшки або навчально–наочного ігрового посібника для дітей певного віку визначає Міжвідомча художньо–технічна рада з іграшок для дітей раннього віку та навчально–ігрових посібників при МОН України (Рада). Рада розглядає нові зразки, що впроваджуються у виробництво, забезпечує проведення їх психолого–педагогічної і художньо–технічної експертизи. Іграшка має супроводжуватися обов'язковими маркувальними даними на етикетці або упаковці (найменування виробника, його реквізити, вікова адресованість).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксарина Н.М. Воспитание детей раннего возраста / Н.М. Аксарина. – М. : Медицина, 1997. – 304 с.
2. Аникеева Н.П. Воспитание игрой / Н.П. Аникеева. – М. : Педагогика, 1987. – 124 с.
3. Бауэр Т. Психическое развитие в раннем возрасте / Т. Бауэр. – М. : Прогресс, 1979. – 320 с.
4. Валлон А. Психическое развитие ребенка / А. Валлон. – Москва : Просвещение, 1967. – 324 с.
5. Варзацька Л.О. Гра як засіб пізнання/ Л.О. Варзацька // Початкова школа. – 1998. – №12. – С. 34–35.
6. Вікова та педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
7. Выготский Л.С. Вопросы детской психологии / Л.С. Выготский. – Санкт–Петербург : Союз, 1999. – 203 с.
8. Выготский Л.С. Игра и ее роль в психическом развитии ребенка // Вопросы психологии. – 1966.–№6. – С.64–76.
- 8а. Гірняк А. Н. Психолого-педагогічний аналіз змісту і структури шевченкового букваря / А. Н. Гірняк, Г. С. Гірняк // Психологія і суспільство : матеріали Міжнар. наук.-прак. конф. [«Тарас Шевченко і сучасна національна освіта»], (Тернопіль, 5-6 берез. 2014 р.) / Тернопільський нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2014. – С. 133-134.
9. Голованова Н.Ф. Социализация и воспитание ребенка / Н.Ф. Голованова. – СПб. : Речь, 2004. – 272 с.
10. Дёмина И. Игра в воспитании шестилеток / И. Дёмина // Начальная школа. – 2008. – №3. – С. 26–28.
11. Жуковская Р. И. Игра и ее педагогическое значение / Р. И. Жуковская. – М. : Владос, 2005. – 124 с.
12. Занимательные игры для детей от 3 до 6 лет / под ред. О. Дьяченко. – М. : Просвещение, 1991. – 63 с.

- 13.Зеньковский В.В. Психология детства / В.В.Зеньковский. – Москва : Академия, 1996. – 347 с.
- 14.Карпенко З.С. Психотехніка в дитячому садку / З.С. Карпенко. – Івано–Франківськ : Плай, 1994. – 162 с.
- 15.Корепанова М.В. Теория и практика становления и развития образа Я дошкольника : монография / М.В. Корепанова. – Санкт–Петербург : Перемена, 2001. – 286 с.
- 16.Косаковская Е. А. Игрушка в жизни ребенка / Е.А. Косаковская. – М. : Ваклер, 2010. – 188 с.
- 17.Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб. : Питер, 2003. – 748 с.
- 18.Кутієнко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій) : навч. посіб. / В.П. Кутієнко. – К. : Центр. навч. л–ри, 2005. – 328 с.
- 19.Люблінська Г.О. Дитяча психологія / Г.О. Люблінська. – К. : Вища школа, 1984. – 356 с.
- 20.Михайленко Н. Я. Как играть с ребенком / Михайленко Н. Я., Короткова Н. А. – М. : Норма, 1999. – 166 с.
- 21.Морфофункциональное созревание основных физиологических систем организма детей раннего возраста / под ред. М. В. Антроповой, М. М. Кольцовой. – М. : Педагогика, 1983. – 160 с.
- 22.Мухина В.С. Возрастная психология : феноменология развития / В.С. Мухина. – М. : Владос, 2007. – 640 с.
- 23.Найден О. С. Українська народна іграшка : Історія. Семантика. Образна своєрідність. Функціональні особливості / О.С. Найден. – К. : Мистецтво, 1999. – 264 с.
- 24.Найден О.С. Українська народна іграшка. Сміслові та обрядові основи / О.С. Найден // Образотворче мистецтво. – 1999. – №3. – С. 27–30.
- 25.Обухова Л.Ф. Детская (возрастная) психология : учебник / Л.Ф.Обухова. – Москва : Российское педагогическое агентство, 1996. – 374 с.

26. Печора К.В. Дети раннего возраста в дошкольных учреждениях / К.В. Печора, Г.В. Пантюхина. – М. : ВЛАДОС, 2002. – 176 с.
27. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія / В. М. Поліщук. – Суми : Університетська книга, 2007. – 330 с.
28. Разом до гармонії: розвиток дитини раннього віку : метод. посіб. / авт.–упоряд. : І.В. Братусь, Н.В. Кошечко, О.Л. Нагула ; за ред. І.Д. Звереві. – К. : Кобза, 2004. – 160 с.
29. Рафалюк М.І. Сучасні аспекти особистісного розвитку у ранньому віці / М.І. Рафалюк // Дошкільне виховання. – 2011. – № 4. – С. 49–51.
30. Савчин М.В. Вікова психологія : навч. посіб. / Савчин М.В., Василенко Л.П. – К. : Академвидав, 2005. – 360 с.
31. Смирнова Е. О. Психология ребенка от рождения до 7 лет / Е. О. Смирнова. – М. : Школа–Пресс, 1997. – 364 с.
32. Сопрун И.П. К вопросу об особенностях развития детей раннего возраста / И.П. Сопрун // Наука і освіта. – 2011. – №3. – С. 60–62.
33. Урунтаева Г. А. Дошкольная психология / Г. А. Урунтаева. – Москва : Академия, 1997. – 212 с.
34. Усова А.П. Роль игры в воспитании детей / А.П. Усова. – М. : Просвещение, 1976. – 96 с.
35. Фіголь Д. І. Українська дитяча іграшка / Д. І. Фіголь. – К. : Основи, 1996. – 142 с.
36. Флерица Е. А. Игра и грушка / Е. А. Флерица. – М. : Ваклер, 2003. – 166 с.
- 36а. Фурман А.В. Проектування змісту і структури електронного навчально-книжкового комплексу для учнів початкової школи / Анатолій Васильович Фурман, Андрій Несторович Гірняк, Галина Степанівна Гірняк, Тамара Козлова // Вітакультурний млин. – 2014. – Модуль 16. – С. 29-39.
37. Эльконин Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 384 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Характеристика розвивального середовища для дітей раннього віку
(другого–третього років життя)**

Куточки (центри, зони) діяльності	Обладнання	Вплив на розвиток
Сюжетних ігор	Ляльки (по одній ляльці на 2 дітей), ляльковий одяг, м'які іграшки, іграшковий посуд, кухонне знаряддя, іграшкові меблі, іграшкові предмети побуту, технічні іграшки, набори різних видів іграшок	Діти відтворюють реальність в іграх: «Кухня», «Житлова кімната», «Побутова кімната», «Перукарня», «Лікарня». У малят розвиваються навички пізнавальної діяльності. Вони вчаться встановлювати взаємозв'язки, розуміти навколишнє середовище, використовувати іграшки й матеріали у різний спосіб.
Будівельних ігор	Будівельний матеріал великого (порожнисті кубики, циліндри, довгі дошки, півкола, трикутники), середнього й малого розмірів, транспорт, гумові й пластмасові фігурки людей і тварин, ляльки.	Діти пізнають розмаїття довкілля. У них розвивається мислення, здатність до зосередження уваги; формується вміння планувати свою діяльність, діяти конструктивно, досягати конкретного результату. Це сприяє активній пошуковій діяльності, розвитку пізнавальних інтересів, творчості.
Вбирання	Дзеркало (за зростом дитини), елементи костюмів та аксесуари (стрічки, намисто, сумочки, кошики тощо).	Малюки пізнають явища навколишньої дійсності. У них розвиваються уява, фантазія, образне мислення.
Рухової активності	Каталки, візочки, коляски, великогабаритні машини; керма, обручі, прапорці, вертушки, м'ячі, кульки і лотки, ребриста дошка, візок без дна, куби, скакалки, шнури, різноколірні кеглі, надувні іграшки, переносна драбинка–гірка тощо.	Задовольняється рухова активність дітей, що супроводжується позитивними емоціями. Забезпечується своєчасний і повноцінний фізичний розвиток малят.
Дидактичних ігор	Башточки (одноколірні та різноколірні), втулки, барильця, мотрійки, пірамідки, ігри: «Кулькокид», «Прокоти кульку», «Доміно», «Лото», шнурівки, застібки, пластикові баночки з різним наповненням тощо.	Дитина вчиться діяти з предметами, порівнювати, з'єднувати, розкласти предмети за певними кваліфікаційними ознаками. Здійснюються завдання сенсорного виховання. У дітей формуються й закріплюються вміння розрізнати предмети за кольорами, розмірами, формами.
Ігор з піском і водою	Іграшки, що плавають, сачки, дрібні іграшки, палички,	Розвиваються уявлення дітей про навколишній світ, дрібна моторика пальців

	формочки, совочки, пластмасові печатки, сита, відерця, силуетні фігурки людей, тварин, казкових персонажів.	рук. Діти вчаться творити, , аналітично мислити, спілкуватися з однолітками.
Книжок (для дітей третього року життя)	Книжки картонні та з тканини, старі настінні календарі, листівки, проспекти, картинки.	Розвиваються мислення, пам'ять, емоційне сприйняття (в процесі читання текстів та розглядання картинок можна викликати в дітей співчуття до певних персонажів).
Образотворчої діяльності (для дітей третього року життя)	Олівці, папір, гуашеві фарби, губки, дощечки, глина, серветки, колажі, допоміжні матеріали.	Розвиваються тактильні відчуття, гнучкість кистей рук і пальців. Формуються уява, допитливість, бажання експериментувати. Розвиваються чутливість, ініціативність і творчість, інтелектуальні здібності.
Майданчик для ігор на свіжому повітрі	Колода для перешкод, дошки різної ширини і довжини, похилі площини, смуга перешкод, «тихий» куточок, пісочниці, лопатки, будівельний, природний матеріал, транспортні засоби.	Здійснюється всебічний розвиток (розумовий, фізичний, естетичний тощо); діти пізнають навколишню дійсність, зв'язки і взаємодію між об'єктами та явищами, аналізують їх. Розвивають допитливість, спостережливість, рухова активність.

**Підбір іграшок для дітей раннього віку (від 1 до 3 років)
з розрахунку на групу дітей**

Ляльки, фігурки тварин та людей	Кількість
Ляльки:	
немовлята	10
однолітки	5
дорослі	2
М'яконабивні іграшки:	
тварини	15
літературні персонажі	5
Фігурки (пластмасові, гумові тощо):	
дітей, дорослих	10
тварин	20
літературних персонажів	5
Предмети лялькового вжитку	
Посуд дитячий і ляльковий:	
столовий	2 набори
чайний	2 набори
кухонний	2 набори
Меблі для ляльок:	
спальня	1 набір
кухня	1 набір
ванна	1
Побутова техніка та засоби зв'язку:	
телефон	4
праска	4
плити	2
Лялькова постільна білизна та одяг:	
одяг (сезонний, святковий, професійний)	3 набори
санки	4
коляски	4
гойдалки	2
Ігрове обладнання та атрибути для сюжетних ігор:	
«Лікарня»	1 набір
«Перукарня»	1 набір
«Магазин»	1 набір
Транспорт, техніка, споруди	
Транспорт шосейний:	
автомобілі легкові	5
автомобілі вантажні	5
автобуси	2
тролейбуси	2
автомобілі спеціальні	2
Транспорт колійний:	
трамваї	2

потяги	2
Водний транспорт:	
пароплави	2
катери	3
човни	3
Транспорт повітряний:	
літаки	5
гелікоптери	
Техніка будівельна:	
екскаватори	2
бульдозери	2
котки	2
Техніка сільськогосподарська:	
трактори	2
Великогабаритна іграшкова техніка	
Споруди:	
гаражі	2
Інструмент імітаційний:	
молотки	2
викрутки	2
лещата та ін.	2
гайкові ключі	2
Іграшки для ігор з піском, водою та снігом	
Лопатки, совки, граблі	По 10
Відерця	10
Ситечка	10
Тачки, возики	2
Набори форм для піску та снігу	2
Набори для дослідів із піском, водою, снігом	2
Гідроспоруди: млини, шлюзи, фонтанчики	По 1
Настільні ігри	
Парні картинки	3–5
Розрізні картинки	3–4
Лото	2–4
Кубики з картинками	5–6
Сенсорні іграшки	
Піраміди	10
Вкладники	10
Іграшки для нанизування, шнурування, втикання, зав'язування	5
Ігрові центри з різноманітним рухомим, звуковим та світловим оснащенням	5
Спортивно–моторні іграшки	
Для розвитку дихання:	
кульки повітряні	2
вітрячки та ін.	2
Для розвитку загальних груп м'язів та координації рухів:	
сухий басейн	1
гойдалка	1
ходунки	2

каталки (з рухомими деталями, на мотузці, на паличці)	10
м'ячі діаметром 20–25 см, 10–12 см, 6–8 см	по 5
м'ячі надувні	5
Оптичні іграшки	
Калейдоскоп, ролейскоп	1
Бінокль, підзорна труба	1
Іграшки з оптичними ефектами	1
Будівельно–конструктивні іграшки	
Великий будівельний матеріал	1 набір
Настільний будівельний матеріал	2 набори
Кубики і цепганки	3 набори
Конструктор великогабаритний універсальний	1 набір
Конструктор настільний пазовий універсальний	3 набори
Збірно–розбірні іграшки	4
Театральні іграшки	
Театр рукавичок БІ–БА–БО (персонажі казок)	1 набір
Театр іграшок або площинний	3 набори
Елементи костюмів театральних або предметів для рядження	3
Ігрове обладнання для театральних ігор та ігор–драматизацій:	
елементи декорацій та споруд для ігор–драматизацій	2
обладнання для куточка	1

Сценарій консультації для батьків

Тема. Роль іграшки для дітей раннього дошкільного віку.

Мета: Вчити робити правильний вибір іграшок для розвитку дітей раннього дошкільного віку.

Хід консультації

Магазини дитячих іграшок рясніють розмаїттям різних яскравих іграшок. І саме іграшки від року до трьох років представлені зараз досить широким асортиментом, і якщо спробувати скупити все запропоноване, то, швидше за все, розмір нашого гаманця просто не дозволить.

Я завжди кажу батькам молодшого дошкільного віку, що іграшки треба вибирати, а не збирати. Давайте докладно зупинимось, якими іграшками повинні грати наші малюки почнемо з раннього віку з року.

Отже, дитині виповнився рік, він починає ходити, говорити перші слова і найкраще звичайно вибирати іграшки умовно–образні. Це іграшки, зроблені з м'якої кольоровий фактури (ляльки, тварини), крім цього зверніть увагу, щоб у вашого малюка були гумові іграшки рибки, каченята, жабенята, пупси, вони призначені для ігор з водою або під час купання.

До **1 року 6 місяців** поступово можна вносити і нові іграшки, вже нові іграшки будуть відображати знання дітей про тварин це гумові фігури тварин, діти охоче грають з цими тваринами виражають емоційне ставлення до них мімікою, звуконаслідуваннями. Дуже необхідні малюкам іграшки, що зображують знайомі предмети побуту. Іграшкова меблі, іграшковий посуд і краще коли дитячі меблі буде відповідати росту дитини, що б дитина могла сідати за стіл і годувати свою ляльку. Для зміцнення здоров'я та розвитку рухів малюкові потрібні, іграшки з якими він міг би рухатися: ходити, бігати це може бути м'ячі, великі машини, каталки. Для того, що б удосконалювати ходьбу, рухові вміння дітей, а так само для розвитку гри їм потрібні технічні іграшки: це можуть бути дитячі коляски для ляльок, машини середніх розмірів, заводні машини. Для сюжетних ігор необхідні великі і середні будівельні набори кубиків, діти будують дороги, гаражі, вежі, будиночки.

До **2 років** можна буде купувати пірамідки з 3–х видів різних за розміром кілець, матрешки з 3–4 вкладишів, дуже доречні іграшки умовно – образні, реалістичні, іграшки заступники, ляльки згинати руками і ногами. Тим більше в цьому віці у дітей відбувається якісний стрибок в розвитку активної промови. І краще в цьому віці купити дітям кубики, на яких зображені зрозумілі їм предмети або картинки тварин. Граючи і повертаючи кубики, дитина зустрічається з новою картинкою, намагається назвати новий предмет.

Від **двох до трьох років** дитина стає більш самостійною і вмілим. Тепер для всебічного розвитку необхідні різні види іграшок: кеглі, великі надувні іграшки, візочки, машини великих і маленьких розмірів, м'ячі різні за розміром. З такими іграшками дитина вчиться орієнтуватися в просторі, рухи

їх стають більш координованими, спритними. Так само залишаються кубики, вкладиші, матрешки, але вже більш складні, які іграшки малюк міг би розібрати і потім скласти.

І ось настав час іти в дитячий сад, тут свої вимоги до підбору іграшок, адже всі ми знаємо, що з гарною іграшкою дитина грає тривало і активно. При доборі іграшок вихователь враховує два педагогічних аспекти: тематику іграшок.

У розпорядженні дітей раннього дошкільного віку постійно повинні бути такі іграшки:

- іграшки–каталки (на паличці і з мотузкою), які іграшки будуть заводитися ключем.
- пірамідки різних розмірів від великої до маленької
- матрешки 3–4 місцеві
- формочки вкладиші
- конструктор «Лего»
- гумові іграшки в асортименті зображують тварин
- велика мозаїка
- звучні іграшки (бубни, брязкальця, музичні інструменти)
- ляльки різних видів великі і маленькі
- машини різних розмірів бажано на кожного хлопчика
- м'ячі різних розмірів
- дитячий посуд в асортименті
- ванночки з пупсами

Звичайно, все це мати, потрібні кошти, але деколи не вистачає, і вихователі роблять щось своїми руками, наприклад, намиста для нанизування я робила з кришок з 1,5 літрових пляшок, в середині вибивали дірочку і дітки із задоволенням грають вже багато років, нанизуючи на стрічки і при цьому розвиваючись. Хочеться в кінці сказати, що шановні дорослі для наших дітей все ж більш важливо не кількість іграшок, а їх різноманітність. І давайте будемо правильно вибирати іграшки, а не збирати їх для колекції.